

IMPORT O'RNINI BOSUVCHI MAHSULOTLAR ISHLAB
CHIQRISHNI RIVOJLANTIRISH - IQTISODIY MUSTAQILLIKNI
MUSTAHKAMLASH OMILI

Sobitova Ra'no Solidjonovna

TerDU, iffd (PhD)

rsobitova66@mail.ru

ORCID:0009-0003-8181-1615

Jumayev Behzod Sa'dullayevich

TerDU Indoneziya qo'shma dastur

1-kurs magistranti

ORCID: 0009-0002-7310-3900

jumayevb001@gmail.com

Annotatsiya

Annotatsiya. Maqolada import o'rnini bosishning mazmun, mohiyati, uning respublikada sanoat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri ekanligi, "import o'rnini bosish siyosati" – milliy tovar ishlab chiqarish va uning raqobatbardoshligini rag'batlantirishga, ularga bo'lgan ichki talabni oshirish hamda importga bo'lgan talabni qisqartirishga qaratilganligi masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: eksport, import, import o'rnini bosish, mahalliyashtirish, ichki bozor, tashqi bozor.

Аннотация. В статье раскрывается содержание и характер импортозамещения, то что она является одним из важных направлений промышленной политики в республике.

«Политика импортозамещения» направлена на стимулирование производства национальных товаров и на повышение его конкурентоспособности, а также увеличение внутреннего спроса и сокращение спроса на импорт.

Ключевые слова: Экспорт, импорт, импортозамещение, локализация, внутренний рынок, внешний рынок.

Abstract. The article discusses the content and essence of import substitution, which is one of the important directions of industrial policy in the country, "import

substitution policy" - aimed at stimulating the domestic production and their competitiveness, increasing domestic demand and reducing import demand.

***Keywords:** Export, import, import substitution, localization, domestic market, foreign market.*

Kirish. Hozirgi kunda jahon iqtisodiyotida globalizatsiya jarayonlari, savdo urushi va sanksiyalar ta'siri ostida ichki resurslarga tayanish va ishlab chiqarishni mahalliyashtirish muhim strategik vazifaga aylanmoqda. 2023- yilga kelib, dunyo bo'yicha importga bog'liqlik o'rtacha 30% atrofida bo'lib, ayrim rivojlanayotgan mamlakatlarda bu ko'rsatkich 50% va undan yuqori darajalarga yetadi¹. Shu bilan birga, COVID-19 pandemiyasi va dunyoda yuz berayotgan geosiyosiy muammolar milliy ishlab chiqarishning ahamiyatini yanada oshirdi.

O'zbekiston sharoitida ham import mahsulotlariga bog'liqlik yuqori darajada saqlanmoqda. 2010-yilda O'zbekistonning tashqi savdosi YaIMning 49,26%ini tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilga kelib bu ko'rsatkich 71,96%ga yetdi². Shuningdek, 2010-yilda mamlakatning importi 12,43 milliard AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda bu raqam 41,34 milliard dollarga ko'tarildi³. Bu ko'rsatkichlar mamlakatning tashqi savdoga bo'lgan bog'liqligini va importga nisbatan yuqori darajadagi ehtiyojini ko'rsatadi.

Surxandaryo viloyatida ham ishlab chiqarish tarmoqlari hanuz import resurslariga katta darajada bog'liq bo'lib, bu iqtisodiy xavfsizlikka salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois, ishlab chiqarishni mahalliyashtirish, import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarishni rivojlantirish orqali iqtisodiy mustaqillikni mustahkamlash muhim vazifalardan biriga aylanmoqda.

Jahonning rivojlanayotgan va o'tish iqtisodiyoti mamlakatlarida import o'rnini bosish siyosatini takomillashtirish, uni mahalliy vazifalarni hal qilishga, birinchi navbatda, savdo balansi qoldig'ini yaxshilash hamda milliy sanoat va qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligining pasayishi bilan bog'liq importdan himoyalaniishga qaratish, import o'rnini bosish siyosatidan ishlab chiqarishni diversifikatsiyalash va tashqi savdoni maqbullashtirishning yordamchi mexanizmi sifatida foydalanish, ishlab chiqarilishi katta investitsion xarajatlar talab qilmaydigan, yuqori texnologiyali bo'lmagan va barqaror talabga ega tovarlarga yo'naltirilgan import o'rnini bosish strategiyasini ishlab chiqish, mintaqalarning ixtisoslashuvi bo'yicha hududiy mehnat

¹ UNCTAD, "World Investment Report 2023", <https://unctad.org>

² Macrotrends.net, "Uzbekistan Trade as % of GDP 2010-2023", <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/UZB%20/uzbekistan/trade-gdp-ratio>

taqsimoti bilan uzviy bog‘liq ravishda yangi turdagi mahsulot yoki xizmatlarni yaratish, ishlab chiqarishga yangicha uslubda yondashish, yangi ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil etish, bevosita hudud infratuzilmasini yanada rivojlantirish, ishchi kuchining bandligini ta‘minlash va mahalliy byudjetni barqaror rivojlantirish yo‘nalishlarida ilmiy- tadqiqotlar olib borilmoqda.

“Import o‘rnini bosish” tushunchasiga respublikada hukumat tomonidan ham, olimlar tomonidan ham so‘nggi yillarda katta e‘tibor qaratilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi sanoat siyosati va bu boradagi strategik vazifalarni belgilashda, shu jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020- yil 28 yanvardagi PF-60-sonli “Yangi O‘zbekistonning 2022-2026- yillarga mo‘ljallangan taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonida “Milliy iqtisodiyot barqarorligini ta‘minlash va yalpi ichki mahsulotda sanoat ulushini oshirishga qaratilgan sanoat siyosatini davom ettirib, sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmini 1,4 baravarga oshirish” [1] vazifasi belgilab qo‘yilganligi hamda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning Oliy Majlisga yo‘llagan Murojaatnomasida 2021- yilda mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida “Iqtisodiy o‘shishga, avvalo, raqobatbardosh sanoat zanjirlarini yaratish hamda bunday loyihalarga investitsiyalarni ko‘paytirish orqali erishilishi” alohida ta‘kidlanganligi sanoat ishlab chiqarishini mahalliyashtirish borasida qo‘yilayotgan muammoga mutlaqo yangicha yondashish zarurligini taqozo etmoqda.

Mamlakatda import qilinayotgan tovarlarga o‘xshash tovarlarni ishlab chiqarish va ularning importini qisqartirish yoki tugatish import o‘rnini bosishga yangicha yondashuv hisoblanadi. Bunda ushbu tovarlar import tovarlardan yuqori bo‘lmagan narx, yuqori iste‘mol xossalari va qiymatiga ega bo‘lishlari kerak [5].

Import o‘rnini bosish siyosatini amalga oshirishning muvaffaqiyat qozongan asosiy omilini nafaqat import o‘rnini bosishga qaratilgan, balki ko‘pincha eksportga yo‘naltirilgan mahalliyashtirish, deb ham ataladi. [7]. Import o‘rnini bosish iqtisodiy siyosatning shunday vositasi bo‘lishi kerakki, mahsuloti ichki bozorga yo‘naltirilgan korxonalar rivojlanishini qo‘llab – quvvatlashga emas, balki jahon bozorini egallash maqsadida tovar ishlab chiqaruvchilarning eksport salohiyatini yanada oshirishga yo‘naltirilganligi buning natijasi bo‘lishi zarur[2]. Shuni ta‘kidlash kerakki, import o‘rnini bosishni amalga oshirish mexanizmlari to‘laqonli ishlab chiqilmagan hisoblanadi. Qisman buni jahon iqtisodiy faniga “erkin bozor” konsepsiyasining kuchli ta‘siri bilan izohlash mumkin. Unga muvofiq, xo‘jalik sub’ektlarining yuqori mustaqilligi sharoitida katta iqtisodiy samaradorlikka erishiladi, istalgan cheklovlar esa jumladan, tashqi savdoda ham salbiy hodisa hisoblanadi. Aksincha, milliy

mahsulot ishlab chiqarishni rag'batlantirish va import mahsulotlarni ichki bozordan siqib chiqarishga qaratilgan import o'rnini bosish siyosati bu turdagi cheklovlarni ko'zda tutibgina qolmay, balki milliy korxonalarni davlat tomonidan faol qo'llab-quvvatlashga ham qaratilgan bo'ladi.

Adabiyotlar sharhi.

Import o'rnini bosish iqtisodiy tushuncha sifatida o'rganilishi va iqtisodiy jarayon sifatida import tovarlar o'rnini bosishga yo'naltirilgan iqtisodiy munosabatlar tizimini o'zida aks ettirilishi, mujassamlashtirishi nuqtai nazaridan o'rganilgan yondashuv D.N.Zaysev, B.S.Jamankulov, V.V.Zaryankin, P.A.Kadochnikov, J.M.Medetbekova, Ye.N.Nazarchuk, N.E.Svireyko, N.A.Suchkova, A.P.Terexovlarning asarlarida ishlab chiqilgan. Mintaqaviy sanoat tizimini shakllantirish va rivojlantirishning tashkiliy iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish, uning innovatsion rivojlanish holatini baholash, innovatsion jarayonlarni tezlashtirish yo'nalishidagi muammolarni chuqur ilmiy tahlillar Abdullaev R.V. va N.Sh.Botirovalar tomonidan amalga oshirilgan[1]. Ularning tadqiqotlarida O'zbekiston Respublikasida sanoatlashtirish jarayoni va sanoatlashtirish negizida import o'rnini bosuvchi siyosatdan eksportga yo'naltirilgan sanoat sohalarini barpo qilish va rivojlantirish masalalari, uning bosqichlari tahlil qilingan. O'tgan davrlardagi sanoatni rivojlantirishning asosiy omillari ko'rib chiqilgan. Mamlakat sanoatlashtirish jarayonini amalga oshirishda tashqi iqtisodiy aloqalarning samarasidan foydalanish imkoniyati yoritilgan.

Rossiyalik olim A.N.Zinnatullina tomonidan "o'sib boruvchi import o'rnini bosish siyosati" tushunchasi taklif qilingan. U mazkur tushunchani "mamlakat ichki mahsulot ishlab chiqarishini rag'batlantirish sifatida o'rganadi, uning hozirgi iste'moli iqtisodiy jihatdan asoslangan darajaga yetmaydi"[3]. Shuni ta'kidlash kerakki, import o'rnini bosishga bunday yondashuv o'zining amaliy qo'llanishiga ega.

Import o'rnini bosish siyosatini amalga oshirishning muvaffaqiyat qozongan asosiy omilini nafaqat import o'rnini bosishga qaratilgan, balki ko'pincha eksportga yo'naltirilgan mahalliyashtirish, deb ham ataladi. Import o'rnini bosish iqtisodiy siyosatning shunday vositasi bo'lishi kerakki, deb hisoblaydi, Gulin K.A. mahsuloti ichki bozorga yo'naltirilgan korxonalar rivojlanishini qo'llab – quvvatlashga emas, balki jahon bozorini egallash maqsadida tovar ishlab chiqaruvchilarning eksport salohiyatini yanada oshirishga yo'naltirilganligi buning natijasi bo'lishi zarur [3].

Amerikalik tadqiqotchi A.Xirshman tomonidan ishlab chiqilgan muvozanatlashmagan o'sish modeli doirasida import o'rnini bosish kapitalistik dunyo chetki qismiga tegishli mamlakatlarining asosiy rivojlanish unsurlaridan biri

sifatida o'rganiladi[6].

Tadqiqot metodologiyasi. Globalizatsiya va jahon bozorlaridagi keskin raqobat sharoitida mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlashda **importga bo'lgan yuqori darajadagi bog'liqlikni kamaytirish** va mahalliy resurslardan samarali foydalanishga asoslangan **import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarishni** yo'lga qo'yish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, milliy iqtisodiyotda mahalliy resurslarni ishlab chiqarish jarayoniga jalb etish nafaqat import xarajatlarini qisqartirishga, balki yangi ish o'rinlari yaratish, ichki bozorda raqobatbardosh mahsulot taklifini oshirish, texnologik mustaqillik va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasida 2017–2026- yillarda qabul qilingan iqtisodiy islohotlar dasturlari va “Harakatlar strategiyasi”, shuningdek, “Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi”da mahalliy xomashyo va resurslardan samarali foydalanish, qayta ishlash sanoatini rivojlantirish va import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish milliy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlari sifatida belgilangan.

Surxandaryo viloyatining iqtisodiy-geografik joylashuvi, qishloq xo'jaligi va mineral resurslar salohiyati, suv va energiya manbalari uni mahalliy mahsulotlar ishlab chiqarish va qayta ishlashda ulkan imkoniyatlarga ega hudud sifatida ko'rsatadi. Shu bilan birga, hududdagi ayrim tarmoqlar va mahsulot turlari yuqori darajada importga bog'liq bo'lib, bu ichki bozorda talabni qondirishda va sanoat ishlab chiqarish zanjirlarini shakllantirishda muammolar keltirib chiqarmoqda.

Mahalliy resurslardan samarali foydalanish asosida import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish strategiyasini ishlab chiqish – Surxandaryo viloyatidagi iqtisodiy salohiyatdan to'liq va maqsadli foydalanish, yangi texnologik klasterlar tashkil etish, qo'shilgan qiymat zanjirini takomillashtirish va raqamli yechimlarni joriy etish imkonini beradi. Bu esa nafaqat hududiy iqtisodiy barqarorlikni, balki mamlakatning umummilliy iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Milliy va xorijiy olimlarning import o'rnini bosish siyosati, uni amalga oshirishning jahon tajribasi muammolari bo'yicha chop etgan ko'p miqdordagi nashrlariga qaramasdan, ularda mazkur muammoning faqat alohida jihatlarigina yoritilgan, xolos. Selektiv eksportga yo'naltirilgan import o'rnini bosish siyosatini asoslash va mahalliyashtirish darajasini o'lchash hamda import o'rnini bosishni amalga oshirishning borishini monitoring qilish vositalari ishlab chiqilmagan. Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida sanoat ishlab chiqarishini mahalliyashtirish va

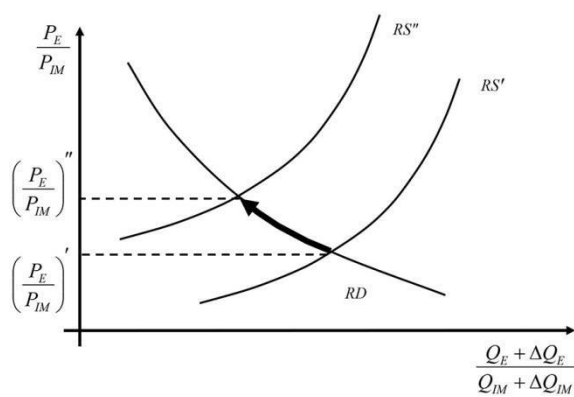
uning samaradorligini oshirish, import o'rnini bosish siyosatining tashkiliy-uslubiy mexanizmini takomillashtirish yo'nalishlarining atroflicha o'rganilmagan.

Import o'rnini bosuvchi mahsulotga bo'lgan talabni rag'batlantirish vazifasining ahamiyatligi jihatidan uni quyidagi ko'rinishda tasvirlagan holda ushbu tushunchani aniqlashtirish to'g'ri, deb hisoblaymiz: "*import o'rnini bosish siyosati*" – milliy tovar ishlab chiqarish va uning raqobatbardoshligini rag'batlantirishga, ularga bo'lgan ichki talabni oshirish hamda importga bo'lgan talabni qisqartirishga qaratilgan, davlat tomonidan olib boriladigan chora-tadbirlar majmuidir.

Import o'rnini bosish iqtisodiy tushuncha sifatida o'rganilishi va iqtisodiy jarayon sifatida import tovarlar o'rnini bosishga yo'naltirilgan iqtisodiy munosabatlar tizimini o'zida mujassamlashtirishi mumkin. Bunda milliy tovarlar va xizmatlar iste'molining bir vaqtda pasayishi sharoitida mahalliy ishlab chiqaruvchilarni rag'batlantirish yo'li bilan tovarlar va xizmatlar importini ratsionallashtirish va maqbullashtirish borasidagi davlat iqtisodiy siyosati sifatida ularni ishlab chiqarish, iste'mol qilish va eksportining o'sishi yuz beradi.

Import o'rnini bosishning ikki bosqichi yoki fazasini ajratish qabul qilingan. Birinchi faza ko'proq mehnat sig'imli import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish hajmlarining tez kengayishi, import mahsulotlarni ichki bozordan siqib chiqarish, bandlikning o'sishi, milliy ishlab chiqaruvchilarga va milliy bozor segmentlariga nisbatan proteksionizm yuqori darajasi bilan tavsiflanadi. Ikkinchi fazada ko'proq kapital sig'imli tarmoqlarning yuqori tayyorlik darajasidagi mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish, ishlab chiqarilishi import o'rnini bosish siyosati doirasida o'zlashtirilgan mahsulotlar eksporti hajmini oshirish yuz berib, sanoat o'sish sur'atlarining pasayishi, bandlikning bir muncha kamayishi hamda importga tovar yetkazib berishning o'sishi kuzatiladi.

Import o'rnini bosishning o'sishi (*import-biased growth*), deganda ilgari mamlakatga import qilingan tovarlarni ishlab chiqarish hajmining oshishi tushuniladi. Agar ushbu o'sish jahon taklifi hajmiga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lsa, u holda import o'rnini bosishning o'sishi davlat tashqi savdo sharoitlarining yaxshilanishiga olib keladi. Bu qoida ikki tovar misolida tasvirlanishi mumkin bo'lib, bu yerda *QE* va *QIM* – ishlab chiqarish hajmi ko'proq eksport qilinadigan va ko'proq import qilinadigan tovarlar, *PE* va *PIM* – mos ravishda, ularning narxi, *RS* va *RD* – ushbu tovarlarga bo'lgan talab va taklif egri chiziqlari (1- rasm).

1-rasm. Ochiq iqtisodiyot uchun import o‘rnini bosuvchi o‘shish oqibatlarini[4]

Ko‘proq mamlakat tomonidan eksport qilinadigan Q_{IM} tovar ishlab chiqarishi o‘sganda, taklif hajmi oshadi. Bu uning narxi pasayishini keltirib chiqaradi. Shunday qilib, eksport qilinayotgan tovarning nisbiy bahosi - P^E/P_{IM} ko‘tariladi, bu esa PIM eksport tovar nisbiy taklifi egri chizig‘ining RS' dan RS'' ga qadar chapga siljishiga olib keladi.

Mamlakat uchun tashqi savdo sharoitlarining yaxshilanishi nuqtai nazaridan ichki import o‘rnini bosuvchi o‘shish hamda import qilinayotgan tovarlar narxining pasayishini rag‘batlantiradigan qolgan dunyo mamlakatlarida eksportni kengaytiruvchi o‘shish foydali bo‘ladi.

Sotish darajasi bo‘yicha import o‘rnini bosish quyidagi darajalarda tabaqalashadi: mikrodarajada – import o‘rnini bosuvchi mahsulot ishlab chiqarishni alohida korxonada darajasida tashkil qilish yoki alohida tovarning import o‘rnini bosishi;

mezodarajada – tarmoq doirasida import o‘rnini bosish;
makrodarajada – import o‘rnini bosish butun mamlakat iqtisodiyotiga ta’sir ko‘rsatuvchi davlat siyosati sifatida chiqqanda, namoyon bo‘ladi.

Import o‘rnini bosish siyosatini qo‘llash uchun asosiy shart-sharoit quyidagilar hisoblanadi:

- yetarli bo‘lmagan raqobatbardoshlik oqibatida tashqi bozorlar tomonidan milliy mahsulotga bo‘lgan past talab;
- milliy iqtisodiyot yoki uning alohida tarmoqlarining texnologik jihatdan samarasizligi;
- importning eksport ustidan barqaror yuqoriligi va salbiy tashqi savdo qoldig‘ini qoplash uchun valyuta zahiralarning yetarlimasligi.

Ushbu iqtisodiy siyosatni olib borish vositalari uni amalga oshirish darajasidan kelib chiqqan holda o‘z xususiyatlariga ega bo‘ladi. Import o‘rnini bosish siyosati mexanizmlari sifatida quyidagilar ajratib ko‘rsatiladi:

- bojxona-tarif tartibga solishi (import bojlarini kiritish, kiritilayotgan tovarlar bojxona rasmiylashtiruv tartibotining murakkablashuvi);
- notarif tartibga solish (importga miqdoriy cheklovlar, alohida tovarlar importiga davlat monopoliyasi, kiritilayotgan tovarlarga nisbatan talablar va standartlarning qattiqlashishi);

- soliq tartibga solishi (import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarishni o'zlashtirgan korxonalariga soliq imtiyozlari berish);
- moliyaviy rag'batlantirish, shu jumladan, davlat subsidiyalari va imtiyozli kreditlar berish;
- milliy ishlab chiqarishlarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat xaridlar tizimi;
- valyutali tartibga solish (ichki bozorga chiqarilayotgan milliy mahsulot ishlab chiqarishning daromadlilikini oshirish maqsadida milliy valyuta kursini oshirish ham, importga talabni cheklash uchun pasaytirish ham bo'lishi mumkin);
- investitsiyalarni, shu jumladan, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun shart-sharoit yaratishni rag'batlantirish;
- boshqalar, jumladan, ma'muriy tartibga solish, tovar o'tkazish tizimlarini rivojlantirish, marketing ta'minoti, reklama kompaniyalarini o'tkazish, mutaxassislarni kasbga tayyorlash.

Import o'rnini bosishni milliy ishlab chiqarishlarning o'sishi bilan bog'liq ravishda mahsulot importini kamaytirishgina emas, balki import hajmlarining o'zgarishiga qaraganda, milliy mahsulot ishlab chiqarishning ilg'or rivojlanishi sifatida ham o'rganilsa to'g'ri bo'ladi, deb hisoblaymiz. Bunday yondashuv xalqaro mehnat taqsimotida mamlakatlar ishtirokining zamonaviy iqtisodiy nazariyalari bilan mos keladi va importni qisqartirishni emas, balki undan milliy iqtisodiyotda foydalanishning natijaviyligini oshirishni ko'zda tutadi.

Xulosa va takliflar: Mamlakatda import o'rnini bosish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlarning muhimligini qayd etgan holda uni rivojlantirish uchun quyidagilarga e'tibor qaratish lozim:

- milliy iqtisodiyotda importni bosish va raqobatbardosh mahalliy mahsulotlar ishlab chiqarish ehtiyojini tahlil qilish;
- mahalliy resurslardan samarali foydalanish orqali hududiy iqtisodiy salohiyatni yuzaga chiqarish zarurati;
- Surxandaryo viloyatidagi qishloq xo'jaligi, mineral va energiya resurslarini qayta ishlashda hali yetarlicha ishga solinmagan imkoniyatlarni aniqlash;
- ishlab chiqarishda texnologik yangilanish, klaster yondashuvi va raqamli platformalarni qo'llash;
- importga yuqori bog'liq tarmoqlarda milliy iqtisodiy xavfsizlikka tahdidlar mavjudligini tahlil qilish maqsadga muvofiqdir.

1). O'z ishlab chiqarishini rivojlantirish uchun hozirgi vaqtda katta investitsiyalarni amalga oshirish lozim bo'lib, ularni moliyalashtirishning asosiy manbai korxonalarining o'z mablag'lari hisoblanadi. Markaziy bankning asosiy stavkasi yetarli darajada yuqori bo'lgan sharoitda sanoatda yirik investitsiya loyihalarini (yangi ishlab

chiqarish quvvatlarini ishga tushirish, sanoatni modernizatsiyalash, jiddiy tajriba-konstruktorlik ishlarini olib borish va h.k.) amalga oshirish qiyin bo'lmoqda.

2) .Import o'rnini bosish maqsadlari uchun kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga "uzun" kredit pullarni olmasdan turib, erishib bo'lmaydi. Bularning hammasi import o'rnini bosish siyosatiga to'la kuch berishda asosiy to'siq hisoblanadi.

3) . Import o'rnini bosish mahsulotlar, texnologiyalar, xizmatlar importidan to'liq voz kechishni anglatmaydi va import o'rnini bosishni maqsadning o'zi deb hisoblab bo'lmaydi. Shu sababli import o'rnini bosishni import va import o'rnini bosa oladigan va tashqi risklarni kamaytirish imkonini beradigan, iqtisodiyotni tashqi iqtisodiy aloqalar, monopoliyalar va mamlakatlarning tashqi kelishuvlaridan mustaqil qiladigan mamlakat va butun mintaqa iqtisodiyoti tarkibini qo'shimcha ishlab chiqarishlar va sohalarni yaratish yo'li bilan maqbullashtirish samarali vositasi sifatida o'rganish zarur.

4) . Import o'rnini bosuvchi strategiyani amalga oshirish mintaqaviy sanoat siyosatiga yangicha yondashuvlarni ishlab chiqishni taqozo etadi. Import o'rnini bosuvchi klaster siyosati uning shakllaridan biri bo'lishi mumkin bo'lib, geosiyosiy noaniqlik sharoitida mintaqalar rivojlanishi barqarorligini, shu jumladan, iqtisodiy, ijtimoiy, moliyaviy va ekologik barqarorligini oshirishga ko'maklashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullaev R.V., Botirova N.Sh. O'zbekiston Respublikasida sanoatlashtirish jarayoni va uning istiqbollari. //Iqtisod va moliya jurnali, 2016-yil 9-soni. – B.26-36

2. Гулин К.А. Импортозамещение как инструмент активизации социально-экономического развития территорий / К.А. Гулин, Е.А. Мазилев, А.П. Ермолов // Проблемы развития территории. – 2015. –№ 3 (77). – С. 19

3. Зиннатуллина А. Н. Совершенствование способа финансирования промышленных инноваций нефтегазохимического предприятия в рамках политики импортозамещения : автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.05/А. Н. Зиннатуллина; КГТУ. – Казан, 2006. – С.10

4. Киреев А. П. Международная экономика : учеб. пособие для вузов: в 2 ч. / А. П. Киреев. – М. : Междунар. отношения, 1997. – Ч. 1 : Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. – С.141

5. Лаврикова, Ю.Г. Инновационное развитие строительного комплекса региона на основе кластерного подхода / Ю.Г. Лаврикова, С.Н. Котлярова // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – 2014. – № 3 (33). – С. 169-181

6. Собитова Р.С. Экспортга йўналтирилган маҳаллийлаштириш-импорт

ўрнини босувчи маҳсулотга бўлган талабни рағбатлантириш омили сифатида // Хоразм Маъмун Академияси ахборотномаси.-Хива. 2023-7/2 . 157-163.(08.00.00.№21

7. S.R.Sobitova. Sanoat korxonalarida import o'rnini bosuvchi ishlab chiqarishlarni mahalliyashtirishni rivojlantirish tendensiyalari. Termiz: "TERMIZ PUBLISHING CENTER" nashriyoti, 2025 – 221 bet.

8. Hirschman, A. O. The Strategy of Economic Development / A. O. Hirschman. – New Haven : Yale Univ. Press, 1958. – 217 p.; Hirschman, A. O. The political economy of import substitution industrialization in Latin America / A. O. Hirschman // Quarterly J. of Economics. – 1968. – Vol. 82, No. 1. – P. 1–32.

).

